

Wisselstroom

ROB BAETENS

UITGEVERIJ
KRAMAT

Proloog

Of de waarheid vooraf

Mijn bloedeigen grootvader is geboren in 1883. Ik verzin het niet, ik zweer het. Hij zou vandaag stokoud zijn geworden. Een oude knakker, zou je denken. Vergeet het! Jong en fris genoeg om een profiel op facebook aan te maken.

Mijn opa is springlevend! En hoe! Een krasse knar van 135 ondertussen zo'n beetje.

“Dag, opa.”

“Dag, jongen.”

Zijn moeder was 54 bij zijn geboorte. Oud genoeg om zijn oma te zijn, maar ze was zijn moeder. Opa had meer kans dan gemiddeld om geboren te worden met het syndroom van Down. In die tijd wist men niets van zwangerschappen, echo's en verhoogde risico's bij zwangerschappen op een gevorderde leeftijd. Het kwam zoals het kwam. Men legde zich bij dat soort zaken neer. Een mongooltje, dus? Niet dus. Hij leed niet aan het Downsyndroom. Down was hij niet echt, eerder opgewekt en vrolijk. Dat was opa ten voeten uit.

Wie had gerekend op een beetje een achterlijke, debiele jongen kwam bedrogen uit. En hoe! Mijn opa was in eerste instantie een Theofieltje en verre van een debieltje. Theofieltje leek voorbestemd voor een leven in de schaduw door zijn geboortehandicap. Als je moeder 54 is... Tegen je plechtige communie is ze zowat met pensioen. Ga dan maar eens puberen! Op je zestiende hik je aan tegen een frisse zeventiger. Zie je 't voor je? Niet echt een cadeau, maar mijn opa was het wel. Een geschenk uit de hemel! Compleet met strik en al! Mijn opa was welkom. Zo voelde hij zich als baby ook en hij zou er zijn levensmotto van maken.

“Hé, slome.”

Dat kon je dus tegen hem niet zeggen. Absoluut niet. Theofiel bleek pienter en een echte bolleboos.

Ik verzin het allemaal niet. Echt gebeurd! Theofiel had daarbovenop nog een extra handicap: uitgerekend hij was een onverbetterlijke colombofiel. Stel je voor! Een virus door

zijn hele lijf en geen dokter die het bestrijden kon. Passioneel ging hij op in de duivenmelkerij. Als boerenzoon wist hij wel iets van melken, maar zijn duiven vielen altijd in de veel te grote emmer als hij probeerde ze te melken. Sorry, even een debiel grapje. Moet blijkbaar toch in de familie zitten. Bedankt, opa! Langs moederszijde. Duivinnen en doffers gaven zijn gedachten vleugels.

Opa was snel van begrip en had alles meteen door. Zijn tijd ver vooruit, ondanks zijn late geboorte.

Hij sprak gewoon Nederlands. Maar goed ook, want zijn Mongools was niet jé dat. Sorry, even een debiel grapje. Alweer! Stom, stom, stom!

Mijn betoveroma zaliger overlaadde mijn opa met zontjes en knuffels en kussen. En liefde en affectie. En met aandacht ook nog. Dat moest ook wel, want dat was allemaal gratis. Voor de rest was er geen geld. Opa komt uit een warm nest. Liefdevolle kneepjes in de wang. Koetsjie, koetsjie, koetsjie Fieltje!

Laat die w maar weg. Arm dus, maar wel liefdevol. Zolang mijn betoveroma leefde... Ze stierf te jong. Zelfs voor die tijd. Veel te jong. Mijn opa was wees en bleef verweesd achter als jongste uit een gezin van... van... veel kinderen. Zijn vader was een gebroken man, een oude boer. Gebroken rug van het vele zware lichamelijke werk. Gebroken hart van het onverwachts wegvallen van zijn rechterhand en steun. Gebroken illusies omdat zorgeloos genieten van de oude dag een leeg begrip was geworden. Het geld was in zijn tijd niets meer waard en een mensenleven was ook spotgoedkoop. Halfweg de negentiende eeuw was het leven iets harder dan vandaag. Vraag je maar eens af hoe die mensen hun I-pad moesten opladen. Je moest eerst aan kolen zien te komen. Steenkool. Die schepte je op een kacheltje, je maakte met proper water stoom en dan... houd ik je voor het lapje want elektriciteit en I-phones waren nog in geen enkel huis te vinden.

AAaaarrgh! Je grijpt je naar de keel en daarna naar het hart. Hoe overleefden die mensen dat? Een saai leven waarin niets te beleven viel! Boring! Twee vingers in de keel. Bwugh! Wurgwurg! Overleven was in die tijd sowieso al niet simpel.

De wereld zat niet op een doorsnee Theophiel te wachten, maar op deze wel. Hij was zoals al gezegd slim. Soms was hij voor zijn ouders te slim, maar hij mocht wel naar school gaan. Leren rekenen en lezen. En zich de gewijde geschiedenis eigen maken. En de Mechelse catechismus vanbuiten leren. Hij was de primus in de lagere school. Hij mocht van zijn ouders verder studeren. Bij de Jantjes in Lokeren. Tot zijn zestiende. Een ongekende luxe in die tijd! Opa werd één van de tien slimste mensen in het dorp. Dat zou hem geen windeieren leggen. Kennis was macht. Toen al! Hij was niet voorbestemd voor een leven in de schaduw. Zelf wilde hij de aller-, allerslimste worden. De slimste mens in het heelal en verre omstreken, andere zonnestelsels inbegrepen.

Dat was ambitieus en pretentieus, maar het was niet zo bedoeld. Als hij nadacht, sprongen de vonken uit zijn hersenpan. Mocht hij een waterhoofd hebben gehad, zou de stoom uit zijn oren gespoten hebben. Zeker weten.

Hij was geen zondagskind. Eerder gewoon doordeweeks, maar ook niet echt. Hij was helemaal zichzelf. En dat bleek niet zo vanzelfsprekend in die dagen. Helemaal Theophiel, op en top en ten voeten uit. Geen eenvoudige opdracht.

Twee wereldoorlogen heeft mijn opa meegemaakt en overleefd. Hij heeft moeten vechten in het leven. Niet als frontsoldaat, maar op het thuisfront. Oorlogen verplichten mensen nog meer om te knokken om te overleven. Gewoon, omdat oorlog ellende is. En kommer en kwel. En miserie. En honger ook nog. Dat vooral. Knagende honger. En bijtende luizen.

Mijn opa was zijn tijd ver vooruit, was een visionair als het ware. In 1899 kon hij al mobiel bellen, hoewel de smartphone in die dagen nog moest uitgevonden worden. Hoe dat kon? Dat kwam zo: toen hij op zijn zestiende een fiets kreeg, kon hij in de fietswinkel kiezen uit... twee fietsen. Een dames- of een herenfiets. Tja. Allebei zwart. Oké. Tot daaraan toe, maar opa wilde wel mobiel kunnen bellen. Hoe zot was dat? Toen hebben zijn ouders de beste beslissing uit hun leven genomen. Theofiel werd mobiel: ze kochten bij zijn nagelnieuwe fiets een heuse fietsbel. Zo'n zalige, vuistgrote dingdong tingelbel. Waar mijn opa ook was, hij belde tachtig jaar voor de uitvinding van de gsm al helemaal mobiel. Draadloos nog wel! Eén kleine beweging van zijn duim luidde een nieuw tijdperk in.

Geen satellieten, geen storende zendmasten, geen straling, geen ringtones, simpel zoals het leven toen was: de rechterduim. Ding-dong! Dong-ding! In 1899 nota bene! Een visionair, ik zei het toch?

Hij kon dus bellen waar en wanneer hij wilde. Zolang zijn duim maar bereik had.

Hij maakte de belle époque van dichtbij mee. Een tijd van rust en vooruitgang voor België, maar voor hem vooral een tijd van knokken om overeind te blijven. Op jonge leeftijd stond hij er al alleen voor nadat zijn vader zich letterlijk had doodgewerkt.

Aan de einder dreigde vanaf 1910 een zwarte schaduw. Er was sprake van een nakende oorlog. Niemand maakte zich zorgen. De Belgische koning was een volle neef van de Duitse keizer. Dus dat kwam wel goed.

Soldaat is Theofiel nooit geweest, maar toch... Een vechtersbaas was hij al evenmin.

Wat hij wel was? Eerder vredelievend. Bescheiden ook voor zijn doen. Te bescheiden eigenlijk, daarom vertel ik zijn verhaal. En... verliefd tot over zijn oren! Een bliksemslag, meteen gevolgd door een forse donderslag bij een

azuurblauwe en uitzonderlijk heldere hemel. Het zat diep. De vonken spatten ervan af. Opa zweefde zalig op een roze wolkje. Verliefd! En hoe...

Voor die liefde zette hij als boerenknul van simpele komaf zijn leven meer dan eens op het spel. Constant eigenlijk. Liefde maakt blind en stom ook nog. Hij had makkelijk tien keer dood kunnen zijn, maar uiteindelijk koos hij ervoor één keer dood te gaan. Gewoon, in zijn bed.

In 1903 werd hij als loteling vrijgesteld van militaire dienst omdat hij op het gemeentehuis een briefje trok waardoor hij niet naar het leger hoefde. Een hoog nummer. Lekker makkelijk, zul je denken. Dat klopt. Gedeeltelijk. Op een boerderij was een paar vlijtige handen altijd meer dan welkom.

Hoe zit dat allemaal, dat simpele leven? Zit je goed? Span je bretellen aan! Dan kan hij het zelf allemaal uit de doeken doen.

't Is al iets minder schrikken als ik je vertel dat er in opa's jeugd geen I-phones, computers, teevees of zelfs geen elektriciteit bestonden. Niets van dat alles. Beeld je dat maar eens in! Met veel geluk gebruikte men in die dagen een stallantaarn of een petroleumlamp in huis. En anders een kaars om 's avonds een spelletje kaart te spelen.

O ja, elektriciteit was er wel. Sorry. Maar niet zoals vandaag. Elektrische stroom werd gebruikt om mensen van elkaar te scheiden.

"Aaaarrgh!" roep je wellicht opnieuw en je grijpt al even dramatisch opnieuw naar je hart. Groot gelijk. Hoe kun je overleven op die manier? Tja, mijn opa dus wel. Tijdens de Eerste Wereldoorlog. Jawel, de Grote Oorlog! Hij ging als jonge snaak ongewild de strijd aan met de Doodendraad, de elektrische muur die in de Eerste Wereldoorlog werd opgetrokken tussen Nederland en België. Niemand kwam erdoor. Tenminste, niemand kwam er levend door. De Doodendraad maakte honderden slachtoffers omdat geen

mens iets kende van “den elektrischen draad” en de dodelijke kracht ervan. Wie de draad aanraakte viel ter plekke dood neer en hele ledematen raakten zwaar verbrand en verkoold... Blauwe vonken die vanaf de dodelijke draden op het slachtoffer sprongen, vraten spieren weg en maakten diepe brandwonden met zwarte randen en verschrikkelijke bloedblaren.

Mijn opa had kunnen omkomen bij dat elektrisch gordijn. Had... Dan was ik er natuurlijk niet geweest. Dan zat u nu niet te lezen. Het is geen toeval dat de vonken eraf vliegen als ik zijn verhaal opschrijf, want ruim een week voor mijn geboorte zag ik reeds het levenslicht. Duhh?? Jawel, want de bliksem sloeg in, een meter van mijn hoogzwangere mama. Zo werd ik elektrisch geladen. Dat is redelijk symbolisch als je weet hoe dicht mijn opa in de buurt kwam van een dodelijke dosis van 2000 Volt. Soms was het een kwestie van een paar centimeter. Twee centimeter konden het verschil maken tussen leven en dood.

Mijn opa had negen levens. Dat was ook wel nodig als je de Doodendraad wilde oversteken. 2000 Volt brandde door je lijf als je ook maar het kleinste foutje maakte. 2000 Volt! Wisselstroom. Je wisselde letterlijk het leven voor de dood. Geen faire deal, maar zo ging het wel.

Wat er niet is, kun je niet missen. Hij miste geen facebook of Instagram. Zijn leven was net iets spannender. Hij leefde wel tegen vijfhonderd per uur. Dat kwam omdat Neeltje Faas wél bestond.

In 1914 was hij al te oud om soldaat te worden, maar wel van levensbelang voor het verloop van die oorlog. Hij vocht tegen de vijand op het thuisfront. Quasi onopvallend, maar wel effectief.

Spion? Woekeraar? Verzetsheld? Gewoon zichzelf, boerenjongen. Verliefd, dat wel. Verliefd dat het pijn deed. Op Neeltje Faas. Gevaarlijk veel pijn. Dodelijk gevaarlijk eigenlijk. Als hij nog maar aan Neeltje dacht...

Opa leefde en werkte in het Waasland. Zet er een d voor en je begrijpt hem meteen. Verliefde dwaas!

“Alles kits, opa?”

“Kan niet beter, jongen.”

Toen knusse kangoeroewoningen nog niet retromodern waren, hadden wij er al één. Drie generaties onder hetzelfde ongeïsoleerde dak. Zolderkamers waar je door de scheefgezakte Boomse dakpannen de sterrenhemel kon zien. Cool! Zeker 's winters. Ijsbloemen op de ruiten, ijs op de pispot en stuifsnieuw op je bed. Chillen ging vanzelf! Crashen bestond nog niet. Dat was een luxe die ze in die tijd niet kenden. Vijfjarige kinderen hielpen mee om de schrale kost te verdienen. Thuisarbeid was er voor iedereen. Warmte haalde je uit dingen die gratis, maar onbetaalbaar waren: een glimlach, een schouderklopje, een knuffel, een zoentje, een aai over je wang.

Op de knieën van mijn grootvader reisde ik als achtjarige heel zijn leven rond. Bij de gloed van de Leuvense stoof, de plattebuiskachel, vertelde hij vol gloed over zijn superspannende jeugd tot ik er rode oortjes van kreeg. Redelijk geschift, mijn opa en zijn verhalen. Onthoud wel: je wordt niets voorgelogen, want zo was hij wel, recht door zee in zijn daden en oprecht in zijn woorden. Hij was een boer en als hij een voor ploegde, liep die kaarsrecht. Daar haalde hij arbeidsvreugde uit.

Toen hij de 80 ver voorbij was, vertelde hij me wat voor een zondagskind hij was geweest. Zo dankbaar en rijk door zoveel leven. Aan een volwassene vertelde hij niets, maar een kleinzoon van acht kon hij weinig weigeren. Hij kreeg een ondeugende twinkeling in zijn helderblauwe ogen eens ik hem zo ver kreeg. Hij zat nog lang niet te wachten op zijn dood.

“Is dat echt allemaal gebeurd, opa?”

“Zo waar als ik hier zit, jongen. Waarom zou ik tegen je liegen?”

“Hoe komt het dat ze jou Mijnheer 2000 Volt noemen, opa?”

“Ach, je weet hoe de mensen zijn, hé? Dat is een lang verhaal, jongen. Dat is al zo lang geleden dat ik het zelf allemaal niet goed meer weet...”

“Vertel maar wat je nog weet...”

“Ik weet niet of ik dat allemaal moet vertellen, jongen.”

“Kom op, opa. Je kunt zo boeiend vertellen. Je hoeft zelfs niets te verzinnen. Gewoon, zoals het gebeurd is.”

“Je weet dat ik niet graag vertel over de oorlogen. Mijn ogen hebben zulke verschrikkelijke dingen gezien die niet geschikt zijn voor jonge mensen.”

“Opa, jij weet niet wat de jongeren allemaal uitvreten op het Internet. Om nog maar te zwijgen over wat ze voor de webcam allemaal verzinnen. Je mag de oorlogen niet doodzwijgen.”

“Ik zal de spinnenwebben uit mijn verkalkte hersenen moeten wegslaan.”

“Ik weet zeker dat je alles nog haarscherp weet.”

“Dat valt te betwijfelen. Als ik alles voor de laatste keer haarfijn vertel, laat je me dan daarna met rust?”

“Beloofd! Eeuwige rust, zelfs.”

“Onder een rode beuk?”

“Jij krijgt de mooiste plek. Er zal een kathedraal van een boom boven je graf groeien.”

“Beloofd?”

Ik maakte een spuwgebaar tussen de wijs- en ringvinger van mijn linkerhand alsof ik een eed zwoer.

Opa knikte goedkeurend.

Eeuwige rust, dat verdiende hij wel na een leven zoals het zijne. Opa, ik groet je!

Wil je weten hoe het verder gaat?
Koop dan het boek!